

פרוטוקול מס' 108

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
שהתקיימה ביום ד', י"א בטבת תשל"ב - 29.12.1971, בשעה 8.45.

כ ח ר :

חברי הועדה:
א. רימלס - היו"ר
ב. אליעד
מ. בן-פורת
ח. גרוסמן
ז. הרמן
מ. יריד
ש. לוין
ע. פינברג-סירני
ד. קורן
ב. שחור

מוזמנים:
ש. בן-דור - מזכיר המועצה להשכלה גבוהה
ר. סטנר - היועצת המשפטית של משרד החינוך והתרבות
ע. סבס - משרד המשפטים
א. בירן - מנהל אגף העתיקות
מר דותן - אגף העתיקות
ח"כ י.ה. קלינגהופר

מזכירת הועדה: ד. פלר

רשמה: מ. כהן

דר-הירום: א. חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 3), תשל"א-1971;
ב. חוק לתיקון פקודת העתיקות (מס' 2), תשל"ב-1971.

(1001 סמ"א - 24.1.72)

29.12.1971

.2.

חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון מס' 3). תשל"א-1971

אני פותח את הישיבה.

היו"ר א. רימלט:

בעסוק היום בהצבעות על חוק המועצה להשכלה גבוהה. נצביע תחילה על סעיף 21ח', העוסק בכינויים הטעונים אישור.

בענין הנגזרים היו לנו לבטים רבים, ועתה מוצע הנוסח הבא: "או בצירופו לכינוי אחר כשם או כתואר".

מכללה, השכלה גבוהה וחינוך גבוה. אשר לבית-ספר גבוה, הוחלט למחוק את זה מהסעיף. אעמיד להצבעה את ההצעות למחוק את הכינויים פקולטה, מכללה, השכלה גבוהה וחינוך גבוה.

ה צ ב ע ה

ב-4 קולות נגד 3 הוחלט להשאיר את הכינוי "פקולטה" בחוק.

ב-5 קולות נגד 2 הוחלט להשאיר את הכינוי "מכללה" בחוק.

ב-4 קולות נגד 1 הוחלט להשאיר את הכינוי "השכלה גבוהה" בחוק

בהצבעה אם להשאיר בחוק את הכינוי "חינוך גבוה" היו הקולות שקולים, 2 - 2.

אני רוצה לומר שני דברים: הכינוי

היו"ר א. רימלט:

"בית-ספר גבוה" במחקר. משרד החינוך ויתר

על סעיף ההרחבה. המועצה להשכלה גבוהה ומשרד החינוך חושבים שחינוך גבוה זה ביטוי ברור להשכלה פורמלית גבוהה, ושיש להשאירו בחוק. אני מציע לחברים לחשוב על זה.

אני חושב שמשרד החינוך צריך לוותר בנקודה

נ. אליעד:

זו. האמת היא שבזמנו משרד החינוך הסכים

לוותר על הכינויים השכלה גבוהה, חינוך גבוה ובית-ספר גבוה, והועדה הצביעה על זה.

אני קובע שהיתה הצבעה נסיונית. ואמרת

היו"ר א. רימלט:

אז שטר החינוך ביקש להופיע בוועדה ולהסביר,

מותר לשר החינוך לשכנע חברים, והם יכולים להסתכנע או לא להסתכנע.

כשהצבענו על כך באחת הישיבות הקודמות,

נ. אליעד:

נאמר לנו שמשרד החינוך מוכן לוותר על זה.

אין זה מתקבל על הדעת שהמשרד יחזור בו מהויתור המקורי שלו, ויעמוד עכשיו על כך שנכלול בחוק גם השכלה גבוהה וגם חינוך גבוה.

אבל השר אמר שהוא איננו מוותר על כך.

ע. סבט:

אני מעמיד להצבעה פעם נוספת אם להשאיר

היו"ר א. רימלט:

בחוק "חינוך גבוה" או לא.

ברוב קולות הוחלט להשאיר בחוק את המלים "חינוך גבוה".

היו"ר א. רימלט:

לאור החלטה זו, המלים "או ששמו מעיד עליו

שהוא מוסד להשכלה גבוהה", המופיעות בסעיף

21א(א), מיותרות. חבר הכנסת אליעד העיר את תשומת לבי בענין זה.

באתי בדברים עם משרד החינוך והמועצה להשכלה גבוהה, והצעתי למחוק אותן.

הוחלט: בסעיף 21א(א) יימחקו המלים "או ששמו מעיד

עליו שהוא מוסד להשכלה גבוהה".

29.12.1971

היו"ר א. רימלט: תיקון סגבנוני לטעיף 21ו(א). במקום המלים "מקום שהמועצה סרבה לתת למוסד..." - אני מציע לומר: "מוסד שהמועצה סרבה לתת לו היתר או להאריך את תוקפו..."

הוחלט: בסעיף 21ו(א), במקום "מקום שהמועצה סרבה לתת..." יבוא: "מוסד שהמועצה סרבה לתת לו היתר..."

ג. אליעד: כשנתנו סמכות למועצה להשכלה גבוהה לסרב לאשר שם מסויים למוסד, אלא אם קיבל אישור, הנוהג המקובל בדרך כלל הוא שיש אינסטנציה של ערעור. אם המועצה מסרבת, מדוע לא תהיה איזו אינסטנציה שבה יוכל המוסד לבקש בדיקה?

(ב) אני חושב שצריך לבקש שהמועצה תפעל לפי כללים מסויימים, שהדבר לא יהיה בלי שום מסגרת. כמו שהמועצה צריכה לנסח כללים בקשר למתן היתר לפתיחת מוסד, כך צריך שיהיו כללים כיצד ובאיזה מקרים היא תסרב, ואינסטנציה של ערעור.

ר. סטנר: דומני שזה נושא חדש שהועדה אינה יכולה לדון בו. להכניס סעיף חדש של ערעור, למעלה ממה שקבוע בחוק, נראה לי שזה נושא חדש.

היו"ר א. רימלט: עם כל הכבוד ליועצת המשפטית, אין זה נושא חדש. לא הבעתי את דעתי לעצם ההצעה. אבל הואיל והחוק דן בשאלת היתר לכינויים, אין בזה שום נושא חדש אם אומרים כיצד מטפלים בהליכים.

ש. בן-דור: קשה לי להתייחס להצעה זו. אני מנסה לברר לעצמי מה יכול להיות היסוד לערעור על סירוב לתת למוסד את השם אקדמיה או אוניברסיטה. קשה לי להגיד. אני חושב שעקרונות אולי אין להתנגד לכך שיהיה כתוב שהמועצה רשאית לקבוע כללים לגבי זה. אולי אפשר להסתפק בזה.

היו"ר א. רימלט: ביחס לכללים קדם לי מר בן-דור, אם כי יהיה בזה קושי גדול להחליט למי לא לתת את השם אקדמיה. יותר קל להגיד למי יתנו את הרשות להשתמש בשם. על כל פנים זו יכולה להיות הצעה מוצדקת, שיהיה כתוב שהמועצה תקבע כללים למתן שמות, כינויים. והייתי מציע לומר: בהתייעצות עם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

ביחס לערעור - למי אפשר לערער? זה לא דבר שאפשר לערער עליו לממשלה. מחוץ להליכה לבית-המשפט, אינני רואה בפני מי אפשר לערער על סירוב למתן שם.

ג. אליעד: אם יהיו כללים, זה יעזור. אני מוכן להסתפק בזה.

אני עדיין בדעה שישנם מוסדות שלדעתי לא יהיה זה הוגן לשלול מהם את השימוש בשמות שהם משתמשים בהם במשך שנים רבות. תשובתו של השר, ואני מכבד אותה, היתה שיכולים להיות מקרים של שימוש לרעה, של תרמית והונאה. אני מביא כל הזמן את הדוגמה של האוניברסיטה העממית. לדעתי זה מוסד תרבותי גדול ורציני. אז בעוד שנתיים יגידו לו: אסור לך להיקרא בשם אוניברסיטה עממית.

לפי דעתי הכללים צריכים להיות כאלה שאם מוסד הוא הוגן, אם הוא ממלא אחר מה שהוא מתיימר לתת ומשתמש בשם בצורה הוגנת, יוכל לקבל את הרשות להשתמש בו.

היו"ר א. רימלט: הייתי מציע לחבר הכנסת אליעד לא להסתייג בענין זה. קשה מאד להבחין בכללים בין מוסדות. עצם הותק של מוסד עדיין אינו דבר על זכותו להשתמש בשם מסויים. אנחנו נתנו למוסדות קיימים תקופה של שנתיים, גם כשיש כל מיני תקרים ביחס להיתר. אני מציע לך להסתפק בכללים. אבל בענין זה אנחנו צריכים לקבל הצעת נוסח.

ר. סטנר:

הייתי רוצה להגיד לוועדה שאולי כדאי לוותר על כל הרעיון של ערעור וכללים. זה נעשה כמעט ברגע האחרון. לגמרי לא ברור איזה מין כללים אפשר לעשות; לגמרי לא ברור אם תהיה משמעות כלשהי לכללים, ואם זה בכלל ניתן. אם הועדה תעמוד על כך, והמועצה, כשתלך לממש את הדברים תגלה שזה בכלל לא ניתן ולא תוציא כללים - פירוש הדבר שכל הסעיף מוקפא. ואינני יודעת אם זו כוונת הועדה, ואם ביוזעין היא מחליטה לסכן את הסעיף עד כדי כך על-ידי הוספת כללים ברגע האחרון, כשכלל לא ברור אם ניתן להתקין אותם. לכן אנחנו מוצאים לנכון להזהיר את הועדה מן הסכנה שבהוספת ההוראה הזאת.

היו"ר א. רימלט:

אני בכל זאת מציע שנכניס את זה. בסעיף 21 בכתוב "המועצה רשאית". אם המועצה תראה שאין כל אפשרות, שיש קשיים, אנחנו לא נרצה לקבוע אבטורד.

אני מציע להוסיף סעיף בו ייאמר: "המועצה רשאית, לאחר התייעצות עם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, לקבוע כללים למתן אישור לכינויים".

נ. אליעד:

זה איננו מספק אותי. אם ייאמר "רשאית", פירוש הדבר שהיא לא תעשה זאת.

היו"ר א. רימלט:

זה הנוסח שהחלטנו עליו בקשר לכללים ותנאים להיתר, סעיף 21 ב. אינני חושב שמישהו מחברי הועדה הצביע נגד זה. זה המושג שמשתמשים בו בכל החוקים. אני מציע לקבל את הנוסח הזה.

נ. אליעד:

אני אסתייג ממנו. האם אנחנו רוצים שיהיו כללים שידריכו את המועצה בבואה לתת היתר, או' לא? אם אנחנו רוצים בזה, לא ייתכן לומר "רשאית", כי אז פירוש הדבר שהיא לא תעשה זאת, היא לא תמצא לנחוק לעשות זאת. היא תחליט על כל דבר לגופו של ענין, ולא תהיה שום אפשרות לבקר אם יש לה קריטריונים מתאימים.

היו"ר א. רימלט:

ברוב החוקים שיש בהם כללים, משתמשים במלה "רשאי".

נ. אליעד:

אומרים גם "יקבעו בתקנות".

היו"ר א. רימלט:

כללים אינם תקנות. תקנות זו תחיקה פנימית של המשרד.

נ. אליעד:

למועצה אין סמכות להתקין תקנות.

ר. סטנר:

המכסימום שאפשר לעשות, בלי לסכן את כל העקרונות, הוא להגיד שהמועצה רשאית לקבוע כללים למתן היתר. כפי שאמרת, ההצעה עלתה ברגע האחרון, והדבר כלל אינו ברור. ספק רב אם ניתן להתקין כללים כאמור. לכן אני מציעה לכל היותר להגיד שהמועצה רשאית. המועצה תרשום לפנייה שהועדה רוצה שישתדלו לעשות זאת. אבל אם לא ניתן לעשות זאת, היא אינה חייבת להתקין כללים.

היו"ר א. רימלט:

איננו דנים כרגע על כינויים. אנחנו מדברים על כללים למתן היתר.

ר. סטנר:

מה שאני רוצה להגיד בעיקר זה לגבי הכינויים. לכן לא אגיד ולא כלום.

יש לנו כללים להכרה. ייתכן שניתן לעשות כללים להיתר, אם כי גם פה זה עלה ברגע האחרון, איש לא נתן את דעתו אם ובאיזו מידה זה ניתן לביצוע. ומה שאני אומרת חמור פי כמה לגבי הכינויים.

אני מציעה לשמור על המלה "רשאית" ולא לומר "חייבת". אם היא לא תעשה זאת, הועדה רשאית לדרוש ממשרד החינוך דו"ח מדוע לא עשו את זה, ואז יבואו הנה בא-כוח המשרד או המועצה ויסבירו. אם ייאמר "חייבת" ואי אפשר יהיה לבצע את זה, אז מקפאים את כל הסעיף. כי הא בהא תליא. אני מדברת גם על ההיתר, אבל זה פי כמה חמור לגבי הכינויים. אינני יודעת בכלל אם זה ניתן להקבלה. לא בדקו זאת.

ח. גרוסמן:

אני רוצה להבין מה הכוונות של חבר הכנסת אליעד שהוא כל כך עומד על זה. כפי שהבינותי הוא אינו רוצה שיטרכו למישהו באופן שרירותי. אבל אם כך, יכול להיות גם מקרה הפוך, שמוסד מסויים לא ייפתח מכיון שאינו יכול לעמוד בכל הכללים האלה, ובכל זאת היה רצוי שיפתח. הוא הביא את הדוגמה של האוניברסיטה העממית. אולי יש ענין שהיא תתקיים, למרות שאינה יכולה לעמוד בכל הכללים. ולכן, אם אין הכללים, יש מרחב מחיה יותר גדול.

ס. לויין:

אני רוצה להזכיר כיצד הגענו לסעיף הזה. היתה פה הצעה, שאני לא תמכתי בה, שהכללים למתן היתרים שהמועצה תקבע יהיו טעונים אישור ועדת החינוך והתרבות. הרוב התנגד לזה. רצינו לתת למועצה להשכלה גבוהה את הסמכויות שלה. ואז, כפשרה, נתקבל האמור בסעיף זה, אבל לא בנוסח זה. כדי שהצדק של המועצה יהיה נראה לעין, הוחלט שהמועצה תהיה רשאית לקבוע כללים ולפרסם, כדי שאי אפשר יהיה להאשים אותה בשרירות לב או במשוא פנים. אם אינני טועה, זה היה אפילו בהסכמתו של מר בן-דור. אמרנו שאין צורך באישור של ועדת החינוך והתרבות.

אבל אני חושב שאין זו דרישה מופרזת אם נבקש מהמועצה להשכלה גבוהה, כמו מכל מוסד אחר, שתפעל לפי כללים שיהיו ידועים, לגבי מהי רמת המורים, מה הצנז של קבלת תלמידים, או מה התנאים שמזכים מוסד לתבוע מהמועצה להשכלה גבוהה מתן היתר. אינני רואה את הקושי בפרסום הכללים. אינני מציע שיהיה כתוב "חייבת", אבל צריך למצוא נוסח שהדבר יובע בצורה חיובית יותר. הנוסח הקיים היום משאיר את הענין בתחום הרשות המלאה של המועצה: ברצותה - תתקין כללים; ברצותה - לא תתקין. אם היא לא תתקין, זה יעמוד בניגוד לרוח הדברים שמצאו את ביטויים פה.

בסעיף 21ב'

בהצעת החוק המקוריית/כתוב: "המועצה רשאית לקבוע כללים שקיומם תנאי למתן ההיתר, ותנאים שבעל מוסד חייב למלאם לאחר שניתן לו ההיתר; כללים ותנאים כאמור יכול שייקבעו דרך כלל או לסוגים של מוסדות או למוסד פלוני...". נכון הדבר שתוך הויכוח על אישור או התייעצות התעלמו כל החברים וכל הסייעות מהמלה "רשאית". אני שואל האם המלה "רשאית" היא הכרחית, או שאפשר לכתוב: "המועצה תקבע".

היו"ר א. רימלט:

לפי ההגיון, אינני חושב שהמועצה תוכל לפעול בלי כללים למתן היתר. אם כך, היא חייבת לעשות זאת אפילו ביוזמתה שלה. שנית, לפי חוק המועצה להשכלה גבוהה מ-1958 יש חיוב לקביעת כללים. בסעיף 9 לחוק כתוב: המועצה רשאית להכיר במוסד פלוני כמוסד להשכלה גבוהה על יסוד כללים שנקבעו על ידיה. אם זה כך לגבי הכרה, לא כל שכן לדעתי לגבי היתר, שזאת הפריצה הראשונה.

אני רוצה להציע שני דברים. הייתי מציע

למועצה להשכלה גבוהה שתסכים שבסעיף 21ב' יהיה כתוב: המועצה, לאחר התייעצות עם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, תקבע כללים למתן ההיתר; הכללים יפורסמו ברשומות.

לעומת זאת הייתי מזהיר את עצמנו: אל נחייב

את המועצה לקבוע כללים בענין הכינויים. כי אני יודע איזה קושי עניני יהיה להגדיר זאת. אנחנו התלבטנו כאן בדברים פשוטים יותר. נניח שמוסד מותר על היתר, הוא אינו מוסד אקדמי, אין לו יומרות להיות מוסד אקדמי, הוא רק רוצה את השם המוגן. אז כאן מוכרחים לדון לגופו של ענין. דוקא הדוגמה של חבר הכנסת אליעד היא עדות מסייעת. הואיל ויש מוסדות מכובדים, ויש מוסדות שיקבלו - אי אפשר לקבוע את זה בכללים.

אני מציע שבסעיף 21ב' המדובר על כללים

ותנאים להיתר, נכתוב "המועצה תקבע". בענין הכללים לכינויים - אני מציע שנכתוב "המועצה רשאית".

לבסוף, אני מבין שבענין הכינויים ויתרנו -

ואם לא, אני מציע לוותר - על קביעת ערכאה לערעורים מחוץ לבית-המשפט.

אני ויתרתי על זה.

נ. אליעד:

ד. קורן:

אני שמח על דברי היושב-ראש. בלשון החוק, כשנאמר "רשאית", הכוונה היא שהיא המורשית לקבוע בענין זה. כלומר המועצה היא הרשאית לקבוע, ולא אחר.

זה לא נכון.

נ. אליעד:

אם אומרים "המועצה רשאית", זאת אומרת המועצה היא הקובעת ולא מישהו אחר.

ד. קורן:

דובר כאן על ענין הכללים, והוסכם שיהיו כללים, שתהיה איזו מתכונת, שכל מוסד ידע פחות או יותר מה מותר לו ומה אסור לו, וצבתאם לכך יפנה למועצה להשכלה גבוהה.

כדי להסיר דאגה מלב חברי הכנסת, אני מציע שבסעיף 21ב ייאמר "המועצה תקבע כללים", ואילו בענין הכינויים ייאמר "המועצה רשאית", כהצעת היושב-ראש.

מ. ידיד:

אני מסכים להצעת הסיכום של היושב-ראש, שבסעיף 21ב יהיה כתוב: המועצה תקבע, לאחר התייעצות... ולגבי הכינויים ייאמר: המועצה רשאית.

הוחלט:

בסעיף 21ב(א) ייאמר: המועצה תקבע, לאחר התייעצות עם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, כללים למתן ההיתר; הכללים יפורסמו ברשומות.

בסעיף 21ח' ייווסף סעיף קטן (ג) בו ייאמר: המועצה רשאית, לאחר התייעצות עם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, לקבוע כללים לאישור כינויים.

היו"ר א. רימלט:

לאחר שנקבל מהיועצים המשפטיים נוסח סופי שיכלול את כל התיקונים שנתקבלו בוועדה, אביא את החוק לאישורה של הכנסת בקריאה שניה ושלישית.

כעת יש לי קריאה לחברים. במידה שחבר רואה בסעיף זה או אחר דבר עקרוני שמקומם אותו, זכותו וחובתו להסתייג. אם הדבר איננו כך, אני מציע למעט בהסתייגויות.

נ. אליעד:

אני רוצה לומר כבר שאותי מקומם הענין שמוסדות בעלי ותק יצטרכו לבקש היתר, וייתכן שלא יתנו להם אותו. אני מקווה שהמועצה תתקין כללים לאישור כינויים. אילו מרבין-דור היה אומר לנו שהוא מקווה שתהיה התחשבות בותק מסויים, חמש או שבע שנים, אם יש התאמה בין המסדה ובין המעשים שעושה המוסד, ושיתנו לו את הסם המבוקש, הייתי מוותר על הסתייגותי בענין זה.

ס. בן-דור:

אינני יכול להשיב, כי אינני יכול לדבר בשם המועצה.

29.12.1971

חוק לתיקון פקודת העתיקות (מס' 2), תשל"ב-1971היו"ר א. רימלט:

אנו עוברים לדיון בחוק לתיקון פקודת העתיקות (מס' 2), תשל"ב-1971.

אני מציע שהועדה תזמין את חבר הכנסת קלינגהופר שהציע במליאת הכנסת הצעות כלליות, ושר החינוך ענה לו בתשובתו שהוא בהחלט סומך את ידיו על כך שהוא יציע לוועדה את אשר רצה להציע בהצעת חוק פרטית, כשנדון בזה. אין זה מחייב את הועדה לקבל את הצעתו, כשם שאין היא חייבת לקבל כל סעיף בחוק ככתבו. אני מבקש את הסכמת הועדה להזמנתו.

קיבלתי מכתב מחבר הכנסת אבנרי, בו הוא מבקש להופיע לפני הועדה כדי להציע הצעות.

לפי התקנון יכולה ועדה להזמין חבר כנסת שאינו חבר הועדה להשתתף בדיוניה, לא בהצבעות. הועדה יכולה גם להזמין חבר כנסת שמבקש זאת לשמוע את דעתו, ואחר כך לשחררו. אני מבין שיש הסכמה שנזמין את פרופ' קלינגהופר כדי שיסמיע את הערותיו. לגבי חבר הכנסת אבנרי, אני מציע שנזמין אותו כדי לשמוע את דבריו. כי בדרך כלל מקובל לאפשר לחבר כנסת שאינו חבר ועדה להופיע בפניה, מחוץ לוועדת החוץ והבטחון וועדת הכספים.

ובכן אזמין את חברי הכנסת קלינגהופר ואבנרי, אחרי שנשמע דברי פתיחה להצעת החוק. אם חבר הכנסת אבנרי יבקש להשתתף בכל דיוני הועדה בנושא זה, נקיים התייעצות נוספת.

ש. לוי:

אני תומך ביושב-ראש. אין צורך בהצבעה, כי יש הסכמה כללית שאם חבר כנסת רוצה להציע הצעות, אין סיבה שלא לשמוע אותו. נשמע מה רוצה חבר הכנסת אבנרי להגיד לנו, אחר כך נחליט אם לשתפו בהמשך דיוני הועדה או לא, אם יבקש זאת.

נ. אליעד:

השאלה היא אם נוכל קודם לתת לו לדבר, ואחר כך להגיד לו לא להשתתף.

היו"ר א. רימלט:

אבקש את המזכירה להודיע לחבר הכנסת אבנרי שועדת החינוך הסכימה להזמין אותו על-מנת לשמוע על הערותיו, כפי שעשינו עם חבר הכנסת קלינגהופר. הועדה לא החליטה לשתף חברי אלה בכל דיוניה. אם חבר הכנסת אבנרי יציע למשל שנהפוך את עצמנו לוועדת חקירה נגד שר הבטחון, לא אקבל את זה. יש משטרה, יש פרקליט מדינה ויועץ משפטי. אנחנו דק מחוקקים את החוק.

נשמע את דברי ד"ר בירן, מנהל אגף העתיקות.

ד"ר בירן:

אדוני היושב-ראש, חברי הועדה. החוק ברור. הדברים נאמרו בכנסת. שר החינוך והתרבות הציג את התיקון לפקודת העתיקות ונימק אותו. כל מה שאני מבקש הוא שתסיימו את דיוניכם בהקדם כדי שנוכל להפעיל את הפקודה.

היו"ר א. רימלט:

אני מקדם בברכה את חבר הכנסת קלינגהופר. אני מבקש אותו שיציע הצעותיו ויעיר הערותיו לחוק.

י.ה. קלינגהופר:

אני מודה ליושב-ראש על ההזדמנות שנתן לי להופיע בפני הועדה. ההזדמנות חשובה גם לי, משום שהגשתי הצעת חוק פרטית לתיקון פקודת העתיקות, ובהשתתפי בדיון בקריאה הראשונה על הצעת הממשלה התייחסתי גם להצעתי. ואמרת שאם השר בתשובתו יסכים לכך שאגב הדיון בהצעה הממשלתית ועדת החינוך והתרבות תסקול את האפשרות לשלב את הצעתי עם הצעת הממשלה, אקדם את הדבר בברכה. אין לי כל אמביציה אישית לזכות בעוד הצעת חוק פרטית שתתקבל בכנסת. אני מעוניין בעצם העניין ובשיפור המצב. בדברי תשובתו השר התייחס בחיוב לדברי. על כן אשמח אם הועדה תלך בנקודה זו בעקבות השר ותסמוך ידה על הצעתי, בשינויים שהיא תמצא לנכון לקבוע.

29.12.1971 - י.ה. קלינגהופר

מהי הצעתי? בחלק ו' של פקודת העתיקות, שכותרתו היא עונשין, בסעיף 22(3) נאמר: "כל אדם שאינו בעל רשיון חפירה הניתן על פי סעיף 6 והוא חופר באדמה לשם גילוי עתיקות, או הורס כתלים עתיקים או מבנים או חפצים אחרים שהם עתיקות בגדר פקודה זו, בין מעל פני האדמה ובין מתחת לפני האדמה, גם אם נעשו מעשים אלה בקרקע השייכת לו, יאסר בעבירה ויהא צפוי לקנס של מאתיים לירות". 200 לירות - קרי היום פי 15. זאת אומרת קנס מכסימלי, עונש כפפי בשיעור של 3,000 לירות. אין כאן אפשרות של הטלת עונש מאסר. אדם יכול להיכלא לפי סעיף זה רק אם לא שילם את הקנס. אז לפי החוק לתיקון דיני עונשין (דרכי ענישה), תשי"א, רשאי בית-המשפט להטיל עליו במקום הקנס שהוא לא שילם, מאסר עד ששה חודשים. אבל אם הוא משלם את הקנס ששיעורו המירבי הוא 3,000 לירות, אז כלל לא צפויה לו הסכנה שיוטל עליו מאסר.

זאת אומרת שההוראה הזאת ממש מעודדת מעשים שליליים מאד. ודוקא בזמן האחרון היינו עדים למעשים אלה, שבעל קרקע מסויים עלה עם דחפור כבד על האדמה וחפר כדי להכשיר אותה לחקלאות, פגע קשות בעתיקות, וזה היה ממש מעשה זוועה.

מעשה דומה קרה כעבור ימים ספורים במקום אחר, שגם שם, מתוך כוונה להכשיר את האדמה למטרה מסויימת, לא התחשבו בכך שזה אתר עתיקות ושמצויות בו עתיקות, נכנסו עם הכולדוזרים והרסו את הכל.

קראתי בעתון שהממונה על העתיקות מטעם משרד החינוך והתרבות ביקר במקום ובבהל מאד, הפציר באדם להפסיק את פעולתו, גם הוצבו שם שלטים שזה מקום של עתיקות ואסור לחפור שם. ואיש לא שם לב לדברים, אלא עשה מה שעשה. וזה מובן. הוא יודע: מה יכול לקרות לו, מה הסיכון שלו? מצד אחד, על-ידי המעשים הבלתי חוקיים, על-ידי הפרת החוק שהיא חמורה מאד במקרה זה, הוא פותח בפניו סיכוי להרויח כסף. הוא רוכש אדמה לצורך חקלאות, וכל מה שיכול לקרות לו הוא שבית-המשפט יעניש אותו בקנס של 3,000 לירות. אז זה כדאי לו. הוא עושה לעצמו את החשבון הקר, שערך האדמה הזאת יעלה פי כמה, וזה כדאי לשלם תמורת זה 3,000 לירות. זה בהחלט כדאי מבחינה מסחרית. אין איפוא פלא שההוראה הזאת היא בבחינת אות מתה, ואין בה כלל כדי להרתיע.

על כן הצעתי שבסעיף זה, סעיף 22(3), במקום קנס של 200 לירות, שהיום צריכים לתרגם את זה ל-3,000 לירות, יבוא "למאסר שנה אחת או לקנס 5,000 לירות". זה התיקון שאני מציע בהצעתי. אני אפילו בעד העלאת הקנס. העיקר בעיני הוא שתיקבע בחוק אפשרות להטיל עונש מאסר על עברייני כזה, אפשרות שלפי הדין הקיים אינה קיימת כלל.

מלבד זאת הייתי מבקש רשות להעיר, עכשיו או בשלב מאוחר יותר של הדיונים, הערה לתיקון ניסוחי של סעיף 3 להצעה הממשלתית, הנוגעת לסעיף 25(1). בסעיף 3 להצעת החוק נאמר: "האמור בסעיף 25 לפקודה יסומן (1) ואחריו יבוא" (2) סוחר בעתיקות ינהל רשימת מצאי בדרך האמורה בתקנות. (3) בעל עסק שיש ברשותו... רואים אותו כסוחר בעתיקות, זולת אם הוכיח שהוא מחזיקם שלא לשם מסחר". הייתי מציע לכתוב במקום "סוחר בעתיקות" סתם "סוחר", כי הפקודה מגדירה את הסוחר. בסעיף 2 לפקודת העתיקות ניתן הפירוש הבא למונח סוחר: "סוחר פירושו מי שעוסק במקח וממכר של עתיקות לצרכי מסחר". אם המחוקק כבר טרח והגדיר באופן אוטנטי ומחייב את המונח סוחר כסוחר בעתיקות, למה באותו חוק, שלעניינו נקבעה ההגדרה הליגלית הזאת של סוחר, ייאמר "סוחר בעתיקות"?

היו"ר א. רימלט: כאן יש פרוביזיה חדשה. כי נאמר: "בעל עסק שיש ברשותו שלושה מימצאים לפחות". זה לא

היה כתוב שם.

י.ה. קלינגהופר: אז רואים אותו כסוחר, לפי ההגדרה שבסעיף 2.

אם כתוב באיזה מקום בפקודה "סוחר", צריך להסביר את זה לפי הפירוש שמופיע בסעיף 2 לפקודה. מי שיצטרך לפרש את המלה "סוחר" בהקשרים אחרים באותו חוק, לא ידע מה לעשות. אבל לא אעמוד על זה; רק בשולי הדברים העליתי את הסוגיה הסרמינולוגית הזאת. אין זה ענייני. רציתי רק להפנות תשומת לבכם לזה.

היו"ר א. רימלט:

אני מודה לך מאד, חבר הכנסת קלינגהופר. נבקש להמציא לחברי הועדה את ההצעה הפרטית

שלך.

(חה"כ קלינגהופר עוזב את הישיבה).

ד. קורן:

אני רוצה להעיר הערה כללית. ייתכן שיעמידו אותי על טעוטי. החוק הזה נועד לכך שלא יבריחו עתיקות מהארץ. לכן קבעו מספר כללים. ושר החינוך גם אמר בכנסת שזה חוק זמני, עד שיחוקקו חוק אחר. בדברי בכנסת דיברתי על כך שהחוק הזה איננו יעיל. כי אם תושב הארץ יקנה עתיקה, ואחר כך ישלח אותה או יתן אותה במתנה לקרובו מחוץ-לארץ, אי אפשר להגיד שזה פסול, אם כי לפי הצעת החוק אסור לו לעשות זאת. אבל זה מסוג הדברים שקשה מאד לעקוב אחריהם. לפיכך הצעתי שכל מסחר בעתיקות יהיה טעון רשיון. אז אם קונה את זה אזרח הארץ או אזרח חוץ, הוא צריך רשיון.

היו"ר א. רימלט:

אתה מציע שמסחר בעתיקות יהיה טעון רשיון מלכתחילה.

ד. קורן:

כן.

ד"ר א. בירן:

רשיון לסחור נותנים. אבל אתה מתכוון לזה שכל עתיקה שבמכרת טעונה רשיון.

ד. קורן:

לסוחר עתיקות יש רשיון לסחור. יש לו רשימת המלאי. הוא יקבל רשיון על כל פריט

ופריט. זה יפתור את הבעיה.

ד"ר א. בירן:

השאלה העומדת בפני הועדה והכנסת היא מה הן רוצות. זו בעצם שאלה עקרונית ביותר, כי אפשר להחליט על כל דבר. יש בפני טענות, וודאי עוד יישמעו טענות בפני הועדה, שגם זה יותר מדי חריף, שזה פוגע במסחר. אנשים אומרים: כמה זה נפלא שבא תייר מניו-יורק, נכנס לחנות עתיקות וקונה פכית שדוד המלך שתה ממנה מים. זה יוצר קשר עצום. אתה אינך נותן את זה.

לנו נוח ביותר שהכל יהיה אסור, ואז אסור יהיה למכור. אז תבוא צעקה מצד הסוחרים שאנחנו מקפחים את פרנסתם. השאלות הן הרבה יותר סבוכות. מבחינת הביצוע, אם יהיה צורך ברשיון לכל פריט ופריט, פירוש הדבר שאתה מפסיק את המסחר. אני אינני מתנגד לזה, אבל רצונה של הכנסת איננו זה.

ר. סטנר:

החוק שלנו מבדיל בין העתיקות. כוונת האגף איננה למנוע מסחר, ולא איכפת לו לפעמים עם עתיקה חשובה מאד תעבור דרך ידיים שונות. מה שכן איכפת לו הוא שהעתיקה תצא מהארץ, כי אז היא פחות או יותר אבודה. קורה תדיר מאד שהאגף חושב: עתיקה מסוימת חשובה מאד לקנותה כדי לשים אותה במוזיאון או כדומה, אבל אין ידו מסגת לרכשה. האוצר אינו נותן, התקציב אינו מאפשר. והמצב הולך ומחמיר בכיוון זה. אם העתיקה אינה נקנית על-ידי המדינה או מוזיאון גדול, אלא על-ידי אספן מקומי, יש מי שיגיד שזה באמת חבל מאד, ויש אנשים שיגידו שזה לא חבל, מכל מקום זה לא כל כך טראגי מבחינת שמירת עתיקותיה החשובות של המדינה. ואילו ברגע שעתיקה חשובה מוצאת מהארץ, האפשרות להחזירה אי-פעם לכתירווח היא אפסית. קרה מקרה עם המגילות הגנוזות, אבל זה לא קורה לעתים קרובות. וזה עלה הון.

היו"ר א. רימלט:

יש הבדל בין המגילות הגנוזות ובין מטבע מימי החשמונאים, למשל.

ר. סטנר:

אילו היה המצב כפי שהיה בשעתו, והמגילות הגנוזות היו פה, וזה היה היום - באמת היינו רוצים שאי אפשר יהיה להבריח אותן לחוץ-לארץ.

ד. קורן:

אבל החוק אינו מסייע.

היו"ר א. רימלט:

אני מציע שנלך לפי סעיפי החוק. אני אישית מתנגד להצעת חבר הכנסת קורן, שאם לאדם יש 120 פריטים, הוא צריך לקבל 120 רשיונות. ובמציאות הישראלית אנחנו יודעים מה זה. חוץ מזה אינני חושב שהממשלה, שמציעה לנו את החוק, מעונינת לאסור את המסחר בעתיקות. אני מציע שלא נגזים ברצוננו להיות פרפקציוניסטים.

ד. קורן: אני רוצה לתת דוגמה. יבוא אלי אורח, אסע אתו לעיר העתיקה, והוא ירצה לקנות עתיקות. המוכר יגיד לי: אינני יכול למכור לתושב חוץ; אמכור לך ואתה תתן לו.

ע. סבט: לפי סעיף 12א' זה אסור.

ע. פינברג-סירני: אני מבקשת לקבל הסבר מה זו עתיקה לפי החוק. אם יש ברשותי חנוכיה מהמאה ה-17, האם היא נחשבת לעתיקה או לא?

ד"ר א. בירן: ההגדרה של עתיקה היא כל חפץ שעוצב בידי אדם לפני שנת 1700 לספירה. אחר כך יש כמה הקלות. למשל, אם דבר משנת 1600 הובא לארץ אחרי שנת 1900, יש עליו הקלות מסויימות, אפשר לקחת את זה החוצה. היו ויכוחים רציניים מאד בנושא זה; כי היו כל מיני אספנים שרצו להביא את עתיקותיהם ארצה, אבל אמרו: יכול להיות שנרצה להוציאן ולא נוכל. התחייבנו בפניהם שבהתאם לחוק הם יהיו רשאים להוציא את זה. התקוה שלנו הייתה שהם יביאו את זה וזה יישאר בארץ.

יש עוד סעיף בפקודה. לפי הפקודה הקיימת מנהל אגף העתיקות יכול להכריז על כל דבר כעל עתיקה. התעוררה פעם שאלה לגבי הגימנסיה ב"פ. זה אמנם בנין חדש, אבל מתוך סנטימנטים חשבו שצריך להציל אותו, והכריזו עליו כעל עתיקה.

היו"ר א. רימלט: אני רוצה למסור לחברי הועדה שקיבלתי מכתב ממשרד עורכי-הדין שפאר ותוסייה-כהן, העתק מכתב שנשלח ליועץ המשפטי לממשלה. עורך-דין שפאר טוען שהחוק הופך לעבריינים אפילו את ראש הממשלה ושריה. כי מקובל בארץ לתת לאורחים נכבדים ולתיירים סתם כמתנות דברי עתיקות כגון כלי זכוכית, מטבעות ועוד. לפי החוק לא ייתכן הדבר, ויהיה צורך לפנות למנהל מחלקת העתיקות לפני מסירת כל מתנה שהיא, לקבלת היתר.

קיבלתי מכתב ממ"מ מנהל הספרייה הלאומית מר תשבי ומד"ר נדב. הם מבקשים להופיע בפני הועדה. אני מציע שנזמין אותם ונשמע מה בפייהם.

ש. לויין: אני רוצה להציג למציעי החוק שאלה מוקדמת: לשם מה החוק הזה דרוש לכם? אילו היו אומרים לנו שאנחנו צריכים להגן על בתי נכאת, על מוזיאונים, שלא יגנבו משם ולא יוציאו משם - הייתי מבין. אבל הצעת חוק זו כרוכה בקשיים של ביצוע. אינני יודע איזה מנגנון יעמוד לרשות המדינה כדי לשמור על כך שהחוק ימומש. לכן לפני שניגש לסעיפי החוק, אני מבקש הסבר מה הניע את הממשלה להציע את החוק הזה, ומה אנחנו רוצים להשיג על ידו. אני מבין שיכול לקרות שאדם פרטי מחזיק בביתו עתיקה יקרת-ערך. אז תפקיד המדינה או מצהלי בתי נכאת להשתמש בכל האמצעים שברשותם כדי להשיג את העתיקה הזאת בסביל מוזיאון. הייתי מבין אילו היו מביאים לנו הצעת חוק האומרת שמותר למדינה בתחומים מסויימים לחייב אדם שמחזיק באוסף פרטי למכור אותו לבית-נכאת או למוזיאון ציבורי. אבל לאסור באופן כללי מכירת כל עתיקה למי שאינו תושב ישראל - אינני חושב שזה דרוש לנו, לא מבחינה פוליטית ולא מבחינה לאומית. אינני חושב שזה מעשי.

אני מבין שיש לנו ענין להגן על עתיקות, שלא יוצאו מהארץ. אז לזה דרושים אמצעים אחרים, אולי אפילו אמצעים חוקיים נוספים, כדי להבטיח שבית נכאת לא ימכור עתיקות מסויימות, או שהמדינה תהיה רשאית להפקיע בתשלום עתיקות יקרות-ערך.

היו"ר א. רימלט: מדוע להפקיע, אם יש אפשרות לאסור יצוא או הוצאה?

ש. לויין: ההגיון שלי אומר שיש ללכת בכיוון הפוך: לתת למדינה או לרשות המוזיאונים את הסמכות להגן על עתיקות מסויימות, במקום לאסור על מכירת עתיקה, אלא אם כן יהיה לכך רסיון. אפשר להשיג את המטרה הזאת על-ידי כיוון הליכה אחר, אם זוהי המטרה. אולי יש גם מטרות אחרות.

נ. אליעד:

האם החוק מחייב אנשים שמגלים עתיקות? עד כמה שאני מבין, נחוץ רשיון כדי לחפור. איך בכלל מגיעה עתיקה לידי אדם? האם החוק מחייב אדם להצהיר על עתיקה שברשותו? האם יש איזה כללים שלפיהם אפשר להבדיל בין עתיקה בעלת ערך רב לבין עתיקה פחותת ערך?

אם יש לנו ביקורת על כך ואנחנו יודעים בדיוק מה יש - אז אני מבין את הערת היושב-ראש שיותר טוב לאסור יצוא מאשר להפקיע. אבל מצד שני יש גם פריטים שונים, כמו כדים קטנים מזכוכית וכדומה, שיש רבים מאד כאלה, שאינני חושב שהמדינה מעונינת להגן עליהם. אז מדוע ללכת בדרך שהרחבה כשאפשר ללכת על דרך הצמצום? האם יש בידי הממשלה האפשרות החוקית לדעת על כל פריט ופריט באופן שיהיה בידיה להחליט מה רצוי ומה לא רצוי?

ע. סבט:

בפקודת העתיקות יש סעיף כללי שמונע יצוא עתיקות. בסעיף 12 לפקודה כתוב: "לא ייצא אדם עתיקות מישראל אלא אם כן קיבל רשיון לכך מאת המנהל." אם תייר מוציא אתו עתיקה מהארץ ולא תפסו אותו במכס, אז הוא יוצא מהארץ ואי אפשר לתפוס אותו. לכן בא התיקון שאושר כבר בארץ על אדם למסור או למכור עתיקה למישהו שידוע שיקח אותה אתו לחוץ-לארץ. כלומר רוצים למנוע הוצאת עתיקות אל מחוץ לישראל. יש חשיבות גדולה שעתיקות מסוימות יישארו בישראל. ואני מבין שאגף העתיקות איננו יודע בדיוק על כל העתיקות שנמצאות בארץ ושיש להן חשיבות היסטורית לעם ישראל או לדתות אחרות.

נ. אליעד:

האם אין סעיף בחוק שמחייב הצהרה על עתיקות שנמצאות ברשותו של אדם?

ד"ר א. בירן:

היום אין. אולי בחוק החדש יהיה סעיף כזה.

ע. סבט:

כל זמן שעתיקה נמצאת בארץ, אפשר לצלם אותה, לבדוק אותה, המומחים יכולים לראות אותה. אם היא מוצאת מישראל, אין כבר שום אפשרות כזאת.

עלי להוסיף שהענין של יצוא עתיקות איננו מיוחד רק לנו, והסעיף הזה איננו יוצא דופן. בכל הארצות שבהן מייחסים חשיבות לעתיקות, יש חוקים מהסוג הזה. יש גם אמנה בינלאומית שקובעת מפורשות שכאשר אדם מייצא עתיקה, הוא צריך למלא שופס, ופסעתיקה מגיעה לארץ אחרת, תוך שיתוף פעולה בין שתי הארצות, צריך שבארץ השניה יבדקו אם העתיקה נכנסה כדין, כלומר אם היה לה רשיון.

אנחנו רוצים שאנשים לא יוציאו עתיקות. כשאדם בא לאגף העתיקות ומבקש רשות להוציא עתיקה, בודקים אותה ורואים, אם אין לה משמעות מיוחדת, הוא מקבל את הרשיון. אם זו עתיקה בעלת חשיבות מיוחדת, מתקופה מיוחדת, אין מרשים את הוצאתה, אלא היא נשארת בארץ כדי שאפשר יהיה לבדוק אותה ולחקור בעזרתה.

ר. סטנר:

אני רוצה לומר לחבר הכנסת אליעד שבחוק החדש שאנחנו מתכוונים להביא לכנסת הקדשנו סעיפים מיוחדים לרעיון שעתיקות מסוימות תוכרזנה כעתיקות בעלות חשיבות מיוחדת. לעת עתה, כל מה שהחוק הזה מתכוון לעשות, הוא לסתום פרצות באמת פגיעות מאד ודחופות.

היו"ר א. רימלט:

אני מציע שנעבור לדיון על סעיפי החוק.

סעיף 1

היו"ר א. רימלט:

סעיף זה מדבר על איסור מכירת עתיקות ללא רשיון. מוצע להוסיף סעיף 12א' שבו ייאמר: "(א) לא ימכור ולא ימסור אדם עתיקה למי שאינו תושב ישראל אלא אם יש בידי המוכר או המוסר רשיון על כך מאת המנהל; הרשיון יכול שיינתן לעתיקה מסוימת או לסוג של עתיקות. (ב) היות האדם תושב ישראל תוכח בתעודת זהות או בדרכון".

אני רוצה לשאול: מה סיכו של הרשיון? האם זה רשיון ליצוא או רשיון למכור למי שאינו תושב חוץ?

ב. שחור:
נביח שאני נותן עתיקה במתנה לאדם שאינו תושב הארץ. הבעיה היא להוציא מהארץ. הוא מוציא מהארץ דבר שלי, שרשום על שמי. אין בזה תיסוּן. הוא יכול להוציא דבר שלי.

היו"ר א. רימלט:
מה כתוב ברשיון? ניקח לדוגמה תייר שבא לחנות לקנות עתיקה. יגיד לו המוכר: עלי לשאול את המנהל אם אני יכול למכור לך את העתיקה שאתה מבקש. אותו תייר בא לארץ לכמה ימים ורוצה לקנות עתיקה, הוא אינו רוצה להוציא אותה מהארץ בגניבה. אז הוא צריך לעשות סידורים מיוחדים, או להיות בארץ לפחות שבועיים, כי אין להניח שלפני כן תתקבל תשובת המנהל. אז כיצד יוכל תייר לקנות עתיקה במדינת ישראל בתום לב?

אני חשבת שהפרוצדורה היא אחרת: שסוחר יכול לבקש רשות למכור לכל מאן דיבעי, ולא לחכות עד שיבוא מישהו לקנות.
ע. סבט: זה מה שכתוב.

היו"ר א. רימלט:
נביח שאני רוצה לתת מתנה לידידי שבא מחוץ-לארץ. האם אסור לי לעשות זאת, כל עוד אינני מתקשר עם המחלקה ומקבל אישור לתת את המתנה?

ע. סבט: כן. זו משמעות הסעיף על כל פנים. אבל אני רוצה להבהיר. כשאדם מוסר עתיקה לידידו, לא תמיד הוא יודע את ערכה. מנהל אגף העתיקות יודע. אדם יכול למסור משהו בתום לב, אבל ייתכן שלעתיקה יש חשיבות רבה ביותר.

היו"ר א. רימלט:
אני מתחיל לחשוב כיצד אפשר יהיה לשמור על החוק. ברור לי דבר אחד, שאסור לחוקק חוק שברור מראש שאי אפשר יהיה להקפיד על שמירתו. כי אחת הסיבות לבעיות חברתיות מסויימות אלה הם החוקים שיסגנו וסאין מפעילים אותם.

ר. סטנר:
החוק מכוון בראש ובראשונה לשומרי חוק, ולא לעברייני חוק. נאמר למשל שאסור לחפור עתיקות בלי רשיון. אז יש אנשים שחופרים בלי רשיון, ואז שולחים אליהם את המשטרה. יעברו על החוק הזה כמו שעוברים על כל חוק. אם יתפסו את העבריינים, אז יש מה לעשות אתם. אם לא יתפסו אותם, הדין הוא כדין כל דבר אסור שמישהו עושה בניגוד לחוק, ולא תפסו אותו.

אבל יש הרבה אנשים, גם סוחרים וגם אנשים פרטיים, שהיו מתנהגים אחרת אם היו יודעים שהחוק קבע שצריך לנהוג אחרת. אז מה שניתן לעשות בעזרת החוק ובעזרת שיתוף הפעולה של הציבור, ובפרט ציבור הסוחרים, הוא לצמצם את הפגע הזה. איננו מתיימרים להגיד שעל-ידי החוק הזה חסמנו באופן מוחלט כל אפשרות של הוצאת עתיקות מהארץ. לו יכולנו היינו עושים זאת בלי לפגוע בכל מיני אספקטים אחרים. אבל אנחנו סבורים שאם יהיה בידינו החוק הזה, והדבר ייודע לסוחרים ולמי שעוסק בעתיקות בכלל, אז הדבר יתקבל בצורה אחרת, ובכל זאת נציל משהו.

אין זה אומר שהאגף לא יתן רשיונות. הוא יתן רשיונות. הציבור יודע זאת וידע זאת. אבל בכל זאת תינתן לאגף האפשרות לחסום במידת האפשר את ה"בריה" של עתיקות חשובות. זה כל מה שהחוק הזה מתיימר לעשות. אנחנו רוצים לנסות זאת. ייתכן שלא נצליח. אבל לפחות אף אחד לא יוכל להגיד שלא ניסינו שום דבר כדי לבלום את הדבר. אנחנו מקוים שכן נצליח, אחרת לא היינו באים עם זה.

היו"ר א. רימלט:
אני מסכים עם מטרת החוק. אבל האם אינך חושבת שחוק כזה עלול להביא לכך שסומרי החוק, שבטבילם הוא מיועד, ייהפכו בחלקם לעברייני חוק?

ר. סטנר: אנחנו מקוים שלא.

ד"ר א. בירן: מדוע ייהפכו לעברייני חוק?

היו"ר א. רימלט:
כדי לקבוע בדיוק מה המצאי בחנויות עתיקות, זו עבודה של מנגנון עצום והוצאות רבות. אינני מאמין שאפשר לפנות לכל אחד שיודיע מה יש לו. אם הסוחרים צריכים לנהל רישום המצאי, ייתכן שאפשר לעשות את זה.

ג. אליעד:

אני מסכים עם דברי הגב' סטנר. חוק בא לתת נורמה, וההנחה היא שאנשים רוצים בחוק ומקיימים אותו. אבל לא ייתכן שיחוקק חוק שספק אם אפשר לבצע אותו, גם אם יש רצון טוב לכך. אני מניח שיגיעו אליכם הרבה מאד בקשות למתן רשיונות, ומחוסר מנגנון אתם לא תוכלו לעמוד בזה. כי, כפי שאמר היושב-ראש, עד שאדם יקבל תשובה על בקשתו מהאגף יעבור זמן רב. ייתכן שתצטרכו להתפשר ולקבוע בחוק החדש שתביאו תקופה מסוימת שבה תהיה חובה להשיב על הבקשה. אחר כך תהיה גם בעיה מדוע משיבים תשובה שלילית, שזה לא יהיה שרירותי, ושזה יהיה מנומק.

ר. סטנר:

ג. אליעד: זה לא מספיק לי. אתם לוקחים על עצמכם דבר שקשה יהיה אולי לעמוד בו, כי יכול לקרות שיגיעו אליכם הרבה מאד בקשות. אז ייתכן שאתם תשללו מאזרח את האפשרות לתת מתנה, גם אם אפשר לתת אותה. ואז הוא ייהפך למפר חוק. לדעתי צריך להבטיח בחוק שלא יקרה כזאת.

ז. הרמן:

אני מבקשת לדעת מה המצב כעת. יש כל מיני סוחרים בעתיקות. באיזו מידה ידוע לאגף העתיקות מה יש ברשותם? האם אפשר לקבוע מראש שפריט זה אפשר למכור, ופריט אחר אי אפשר למכור? באיזו מידה החוק עלול בעצם להרוס את כל המסחר בעתיקות?

נניח שיש לי דבר עתיק מאד שקיבלתי בירושה, ואינני רוצה את זה, אני רוצה למכור את זה. זה שווה כסף רב. ישראלי אינו יכול לקנות אותו בסכום כל כך גדול, אבל לעומת זאת קל למצוא מישהו בחוץ-לארץ, אפילו מהמספחה, שכן יכול לקנות את זה. האם לדבר כזה היו נותנים רשיון? אם לא, באיזו מידה אפשר להבטיח שהפרט לא ייפגע מבחינת הנכסים שלו?

ד"ר א. בירן:

זו הבעיה שעומדת בפניכם, באיזו מידה אתם רוצים להגביל את חופש הפרט. לכן אמרתי שהכנסת צריכה להחליט מה היא רוצה, אם היא רוצה לאסור כל פעולה, או להקל, לתת חופש פעולה. אנחנו נתקלים בזה גם היום.

אביא דוגמה אחרת. החוק אומר שאסור לפגוע באתר. אנחנו משתמשים בזה ואומרים לאדם: אסור לך לבנות במקום זה וזה. שוען האזרח: מה זאת אומרת, זו אדמה שלי, קיבלתי אותה בירושה. אתם רוצים - תקנו אותה ממני. אבל לנו אין כסף, ואיננו קונים. וכך הדבר נמשך שנים, עד שהדבר מגיע לבג"ץ ומכריחים אותנו לשלם לאותו אדם. אחרים מחפשים איזו פשרה.

אין דבר אבסולוטי. אבל היא הנותנת. נניח שיש אצלך מגילה שבאה בירושה. יכול להיות שהיא גם אינה צריכה להיות אצלך, אלא במוסד ממלכתי. אבל כל זמן שזה אצלך, וזה בארץ - ניחא. ברגע שהמגילה תוצא לחוץ-לארץ, היא אבודה. את זה אנחנו רוצים למנוע.

זה ישפיע על זכויות האזרח. אבל יכול להיות שאז ילך האזרח לבג"ץ ויגיד: אתה רוצה למנוע הוצאת חפץ זה וזה מהארץ, תקנה אותו ממני. ייתכן שנצטרך לבוא עם תקציבים מיוחדים ולהגיד: המדינה תקנה את המגילה הזאת.

לשאלה מה אנחנו יודעים על מה שנעשה אצל סוחרים - היום יכול כל סוחר למכור כל מה שהוא רוצה למי שהוא רוצה. הוא חייב ברישום. אבל לרישום זה אין ערך, כי אם הוא מכר משהו לתייר, והתייר יצא את הארץ - אז אין מה לעשות.

לחבר הכנסת אליעד: אינני נבהל כל כך

מהביורוקרטיה שעלולה כאילו להיות. הרי לא כל אזרחי מדינת ישראל מוסרים את העתיקות שיש להם לאורחיהם. ואם באמת ראש הממשלה או שר רוצה לתת מתנה לאזרח מחוץ-לארץ, אז היא באמת צריכה רשיון, אלא אם כן הממשלה תהיה פטורה מהצורך ברשיונות. בחוק החדש אנחנו נחייב את הממשלה. הענין של הסוחר יותר קשה.

29.12.1971

אני רוצה להבטיח תקופת זמן סבירה לאדם הפרטי. האם אתם חושבים שתוכלו תוך

. אליעד:

ומי-שלושה לתת לו תשובה?

אם יגיעו פתאום עשר בקשות ביום, לא נעמוד בזה. אבל זה לא סביר.

"ר. א. בירן:

האם תתנגדו לזה שלאדם פרטי תינתן תשובה תוך שבוע ימים?

. אליעד:

לא נתנגד. אני אפילו מוכן להסכים אתך שזה טוב לחייב גם את עובדי המדינה להשיב

"ר. א. בירן:

תוך זמן קצוב. או שיהיה עומס כזה שנצטרך לבקש עוד מספר פקידים. אבל יבני מתאר לי שזה יהיה כך.

מה דינה של עתיקה שהובאה לישראל מחוץ-לארץ והאדם רוצה אחר כך להוציא אותה?

. שחור:

אם העתיקה הובאה לארץ אחרי שנת 1900, אין אפשרות למנוע את הוצאתה. החוק אומר שהמנהל לארץ אחרי שנת 1900.

"ר. א. בירן:

נ ימנע הוצאת עתיקה שהובאה לארץ אחרי שנת 1900.

אני מודה לכם. נמשיך בדיון בחוק זה בישיבה הבאה. הישיבה נעולה.

יו"ר א. רימלט:

ישיבה נסתיימה בשעה 10.50.